

Tisztelt Megjelentek, Kedves Vendégeink!

Tisztelettel és őszinte örömmel köszöntöm Önöket az Együtt Gyárvárosért Egyesület mai taggyűlésén.

Sajnálattal kell bejelentenem, hogy dr. Ottófi Rudolf alpolgármester úr, ígérete ellenére, nem tudott eljönni, mivel kórházba került: itt van köztünk Kalmár Ákos úr, városrészünk önkormányzati képviselője, Kovács Éva, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal Nyugat-dunántúli Irodája képviselőjében, Módosné Major Katalin a Gyárvárosi Általános Iskola igazgatója és Nagy Magdolna az iskola tanára, Rákóczi Tibor igazgató úr a Lukács Sándor Műszaki Szakiskola és Szakközépiskola igazgatója, dr. Rádai János úr, valamint Harcsás Judit újságíró, Egyesületünk legújabb tagja, akiknek köszönöm, hogy megjelenésükkel megtisztelték taggyűlésünket.

10 év történelmi léptékben nem nagy idő. Egy kis egyesület életében azonban már olyan mérföldkő lehet, amikor érdemes megállni és számba venni az eredményeket, sikereket és kudarokat.

10 évvel ezelőtt, egy kellemes őszi délután a templomkertben összejöttünk úgy 20-an, többségében régi gyárvárosiak, és arról beszéltünk, vigyázni kellene erre a városrészre, amely nemcsak a lakhelyünk, de az otthonunk is. Ezek az idős emberek, akiknek többsége sajnos már nincs közöttünk, ezt a városrészt nemcsak egy utcanevnek és egy házszámnak tartották, hanem mindennapi életük eseményei színterének, ismerősök, barátok lakta környezetnek, az otthonuknak.

Engedjék meg, hogy felolvassam, a megalakult Egyesület Alapító Okiratában hogyan határoztuk meg feladatunkat.

„Az Egyesület, amint azt nevében is jelzi, elsősorban Gyárváros városrész épített és természeti értékeinek megóvását, a helyi építészeti emlékek, a helyi városképi védelem alatt álló terület képeinek megőrzését tekinti feladatának, tehát elsősorban kulturális céllal alakult meg. E cél érdekében vállalja, hogy segít a városrész épített és környezeti értékeinek a megóvásában, ennek érdekében a lakosság közösséggé formálásában, kulturális programok szervezésével, kiadványok megjelentetésével és terjesztésével. A városrész megváltozott feladatait figyelembe véve, az itt lakó polgárok és a város számára elfogadható jövőkép kialakítása.”

Mi ezeket a célkitűzéseket nagyon komolyan vettük és életkorunkat meghazudtoló lendülettel kezdtünk hozzá a kitűzött célok megvalósításához.

Nagy segítséget nyújtott ehhez a 10/97. számú helyi önkormányzati rendelet, amelynek előterjesztője, kidolgozója, városrészünk nagy pártfogója, dr. Winkler Gábor volt.

Bár nem voltunk gyakorlott egyesület-szervezők, világos volt előttünk, hogy jó lenne egy olyan helyiség, ahol a városrész lakói rendszeresen találkozhatnak. Jártunk-keltünk hát Gyárvárosban és egyszer csak rátaláltunk erre a helyiségre, ami akkor egy elhanyagolt, használaton kívüli üzlethelyiség volt, ráadásul nem is magyar volt a tulajdonosa. Nem részletezem, mi minden történt addig, amire ez a helyiség közösségi házzá vált, amihez Ferenczy Lajos önkormányzati képviselő nagy segítséget nyújtott.

Megalakulásunk évében megrendeztük ebben a helyiségben első kiállításunkat, Gyárváros múltjáról, sok korabeli fényképpel illusztrálva.

A vendégkönyv tanúsága szerint tetszett a látogatóknak.

Közben felfedeztük Szabó tanár urat, Bandi bácsit, aki –feleségével együtt - nagyon sok hangulatos akvarell képen örökítette meg Gyárváros házait, utcáit. A képek olyan szépek voltak, hogy nem tudtunk ellenállni a gondolatnak és újra kiállítást rendeztünk a Szabó Család képeiből.

Mivel komolyan gondoltuk és azóta is komolyan gondoljuk, hogy ez a városrész, építészeti értékeivel, ipartörténeti múltjával, annak emlékeivel érdemes arra, hogy könyvben is megörökítsük, elkészült Gyárvárosról egy, a múltját és jelenét képekben, dokumentumok alapján ismertető könyv. Ez a könyv mind szakmai körökben, mind az itt lakók szerint szépen és hitelesen foglalja össze Gyárváros történetét.

2003-ban ismét rendeztünk kiállítást, szintén a városrész múltját és jelenét bemutató fényképek, dokumentumok bemutatásával, ami szintén elnyerte a látogatók elismerését.

A következő kiállítást a gyárvárosi templom felszentelésének 80. évfordulóján tartottuk, tavaly ősszel. Rendhagyó volt a téma és rendhagyó a kiállítás helye. Plébános úr javaslatára a templom volt a helyszín, a kiállított anyag pedig a

mecénások, tervezők, kivitelezők bemutatásától kezdve felölelte a templom múltját, a világháború utáni időket, a templom újjáépítéséért folyó munkát. Ami pedig talán a legérdekesebb volt, ki lettek állítva a háború viharát túlélte tárgyak, könyvek, dokumentumok, zászlók, miseruhák és ismertté váltak olyan nevek, mint Árkai Aladár, Schiel Vince, vagy Brantl Lajos.

Győr a város műemlékeinek számát tekintve az ország harmadik városa. Budapest és Sopron előzi meg. Ehhez a műemlék-vagyonhoz Gyárváros épületei is hozzájárulnak, nemcsak a lakóházak, hanem négy, egyedi városképi védelem alatt álló épülete is. A gyárvárosi Jézus Szíve templom, a Vágóhid utcai Általános Iskola, amely az idén ünnepelte fennállásának 100. éves évfordulóját, a Lukács Sándor (Mechatronikai) Szakközép és Szakiskola, valamint a Budai úti Víztorony. A Víztorony helyi védettség alá helyezését Egyesületünk kezdeményezte, mivel úgy gondoltuk, mind életkorát, mind funkcióját tekintve megérdemli.

Mivel a templom jelentős építészeti értéket képvisel, városrészünk központjában áll, úgy gondoltuk, méltó arra, hogy díszkivilágítást kapjon. Meg is kapta, felszentelésének 75. évfordulójára. Igaz, hogy nem egészen olyan lett, mint amit a mecénás megígért, és az óta sem lett jobb, mégis kiemeli ezt a szép épületet.

Gondoltunk arra is, hogy megörökítsük a városrész jelentős évfordulóit. Ilyen volt a Munkás utca fennállásának 100. évfordulója, 2002-ben. Ekkor került fel a márványtábla az utca első házára.

Gyárváros építészeti szempontból érdekes és értékes házait Fiala Géza építésznek köszönheti. Az ő a kort meghaladó tervei alapján épületek ezek a házak, amelyek az abban az időben még általánosnak egyáltalán nem tekinthetően villanyvilágítással, városi gázzal, folyóvízzel voltak ellátva, nem beszélve a körültekintő és emberi léptékű tervezés egyéb jellemzőiről, a minden egyes házhoz biztosított kertről, a szolgáltatások – hentes, fűszeres, cipész, pék, fodrász részére üzlethelyiség biztosításáról.

Az ő munkásságát is a Mátyás tér egyik házán elhelyezett emléktábla hirdeti.

Van városrészünkben egy másik ház-együttes is, amely talán nem a stílusával, inkább az építését lehetővé tevő gondolkodással érdemelte ki, hogy emléktáblát avassunk a lakópark megnyitásának 50. évfordulója alkalmából. Ez a Papagáj telep.

Az előzőekben, nagylépésekben igyekeztem ismertetni az Egyesület jelentősebb eseményeit.

A hétköznapok sokkal prózaiabbak. Az épített örökség védelme nemcsak Gyárvárosban, de az egész országban, sőt, nyugodtan mondhatom, Európában sem egyszerű ügy. Két dolog van, ami komoly veszélyezteti: a pénz, és a területfejlesztésnek nevezett, sokszor kíméletlen és meggondolatlan épületrombolás. Ehhez még hozzávehető a tulajdonosok sokszor megnyilvánuló önkényes magatartása, nem egyszer tájékozatlansága és nem utolsó sorban az illetékes hivatalok magatartása. Bár ezt az utóbbit félve mondom, nem egyszer eszembe jut Hamlet, aki híres monológjában erre is kitér, amikor azt mondja and the insolence of Office (a hivatalok pimaszsága).

Ha nem vigyázunk, nem kell sok idő ahhoz, hogy Gyárvárosban feleslegessé váljon az épített örökség védelme.

Egyesületünk nem hatóság, mi csak tájékoztatással, kiadványokkal, jó szóval harcolhatunk az épületek védelmében.

Néhány gondolat a városrész jövőjéről.

Voltak már lakossági Forumok, meg beadványok, amelyek a városrész megváltozott funkciójával és a jövőre vonatkozó javaslatokkal foglalkoztak. A mai napig nem látható azonban, hogy milyen jövő felé halad a városrész.

90 éven át az iparnak adott otthont – ezért is hívták kezdetben Ipartelepeknek, később Gyárvárosnak. A városrész hírnevét adó gyárak megszűntek. Már romjaik sem láthatók. Az Ipari Park lett a jövő gyárvárosa. Ebből is van néhány városrészünk területén. Például az ÉDÁSZ-nak nevezett, bekerített objektum, vagy az Iparcsatorna keleti partján kiépült Audi birodalom és sok más vállalat.

Mi most úgy látjuk: az Egyesületnek és a városrész lakóinak pillanatnyilag az lehet a feladata, hogy megőrizze a városrész értékeit, lehet, hogy a jelenleg országos műemléki védettségű területté nyilvánított gyárvárosi rész lesz az egyetlen – hacsak a hivatal másképpen nem gondolja – amely megőrzi eredeti arculatát – és nekünk ez lehet a legfontosabb feladatunk: vigyázni erre a 62 épületre, az utcákra, arra a légkörre, amelyet mi ugyan nem veszünk észre, de az ide látogatók mindig dicsérik. Néhány szó az Egyesület gazdasági helyzetéről. Szegény egyesület vagyunk, sok támogatónk sincs, de van lelkesedés. A tagdíj megalakulásunk óta évi Ft 500.- Azért ennyi, mert mi a tagságtól nem azt várjuk, hogy fenntartsa egy szervezetet, hanem azt, hogy tevékenységével óvja a városrész értékeit.

A mi támogatóink nem anyagiakkal, hanem lelkes munkával segítenek: a gazdasági ügyeket Vigh Ferencné, a szervezési és kulturális ügyeket Bányai Istvánné és Németh Ilona, az információ technikát Biczó Bernadett, a képanyagok elkészítésével Horváth Ferenc és végül, de egyáltalán nem utolsó sorban a kiadványok elkészítését Bárdosiné Lajkó Katalin segíti hosszú évek óta önzetlenül és sok munkával. Köszönet érte.

Végül néhány szó arról miért Schima Bandi.

Schima Bandi iparművész volt, nem városunk szülötte, de itt élt és alkotott. Munkásságáért életében, megérdemelten, számtalan kitüntetést kapott. Munkáit Győr városára hagyta.

A városlakók körében nem nagyon ismert, pedig munkái predesztinálnák erre.

Az itt kiállított apró tárgyak arra szolgálnak, hogy minél többen ismerjék meg a nevét, munkásságát.

Ez magánvélemény, amit most mondok, de lehet, hogy sokan egyetértenek velem: Győr városa – úgy tűnik – nem tartja fontosnak, hogy annak ellenére, hogy városunk az egyik legnagyobb ipari központja az országnak – legyen egy ipartörténeti múzeuma.

Ez először akkor merült fel bennem, amikor a RÁBA Múzeumot ledózerolták. Ez a Múzeum, fantasztikusan gazdag tárgyi anyagával és dokumentumaival, a gyárba látogató magyar és külföldi vendégeket is lenyűgözte. Néhány évig próbáltuk megmenteni, illetve egy múzeum felépítését kezdeményezni, de az ígéretes kezdet után az ügy meghalt. Ez is olyanná vált, mint a helyi városképi védelem: még egy kis idő, és nem lesz mit védeni, illetve nem lesz mit kiállítani egy esetleg egyszer felépítésre kerülő Ipartörténeti Múzeumban.

Gyárvárosról, városunk ipartörténeti, kulturális értékeiről még nagyon sokat lehetne beszélni. Nem teszem. Köszönöm, hogy meghallgattak és remélem, hogy az elhangzottak esetleg a jövőre nézve nyújtanak valami biztatót.